

**UCHWAŁA NR LXVI/526/2023
RADY MIEJSKIEJ W TYKOCINIE**

z dnia 20 grudnia 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Tykocin na lata 2024-2026.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023r. poz. 40 ze zm.) w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2023r. poz. 1426 ze zm.) Rada Miejska w Tykocinie uchwala co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Tykocin na lata 2024 – 2026 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Tykocina.

§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego i wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2024 r.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej w Tykocinie

Renata Kamińska

Załącznik do uchwały Nr LXVI/526/2023
Rady Miejskiej w Tykocinie
z dnia 20 grudnia 2023 r.

GMINNY PROGRAM
WSPIERANIA RODZINY W GMINIE TYKOCIN
NA LATA 2024-2026

Opracował:

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tykocinie

I. WPROWADZENIE

Artykuł 179 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminę obowiązek opracowania i realizację gminnego programu wspierania rodziny.

Rodzina to podstawowe i najważniejsze środowisko, w którym kształtuje się osobowość dziecka, które powinno zapewnić bezpieczeństwo emocjonalne dziecka. Oddziałuje w sposób świadomy i nieświadomy na osobowość dziecka i przekazuje mu swój system wartości, tradycje, ukierunkowuje jego aktywność i postępowanie na całe życie. Pomyślny rozwój dziecka jest możliwy w prawidłowo funkcjonującej rodzinie. Zmiany społeczne i gospodarcze, które się dokonują, niosą sobą pozytywne aspekty i negatywne skutki, które przyczyniają się do rozpadu rodziny.

W przypadku jakiegokolwiek dysfunkcji w rodzinie, dziecko ma prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa. Instytucje i służby zobligowane są do wspierania rodziny.

Problemy występujące w rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Choroba alkoholowa, przemoc w rodzinie, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, to główne problemy uniemożliwiające prawidłowe funkcjonowanie rodziny, której często towarzyszy również problem ubóstwa, długotrwałego bezrobocia czy niepełnosprawności. Dlatego rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego monitorowania przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, pracowników przychodni medycznych, policji, kuratorów sądowych i przedstawicieli innych instytucji mających kontakt z rodziną, a także podejmowanie działań na rzecz rodziny w oparciu o sprecyzowany plan działania. Praca z rodziną przedstawicieli służb społecznych powinna być połączona ze wsparciem ze strony środowiska, w tym również bliższej i dalszej rodziny. Praca z rodziną powinna być prowadzona przez odpowiednio przygotowaną kadrę. Organizując wsparcie na rzecz rodziny z wieloma problemami, należy doceniać i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej w rozwoju dziecka jaką jest rodzina. Zamiast zastępować rodzinę w jej podstawowej funkcji opiekuńczo-wychowawczej, należy ją wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić prawidłowe funkcjonowanie. Dlatego też założeniem programu jest wsparcie rodziny naturalnej, już na etapie, gdy pojawiają się problemy oraz eliminowanie takich sytuacji, kiedy dziecko musi opuścić własną rodzinę.

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Tykocin na lata 2021-2023 opracowany został w oparciu o:

- ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;

- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
- ustawę z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich;
- ustawę z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży „Za Życiem”.

II. ORGANIZACJA WSPIERANIA RODZINY

Obowiązek wspierania rodziny oraz organizacja pieczy zastępczej w zakresie ustawowym spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. W ustawie zostały określone kompetencje oraz zakres zadań i działań pomiędzy samorządami.

Zadania Gminy	Zadania Powiatu
- Profilaktyka wspierania rodziny	- Piecza zastępcza i instytucjonalna
- Asystent rodziny	- Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka
- Placówki wsparcia dziennego	- Placówki opiekuńczo-wychowawcze
- Rodziny wspierające	- Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej
- inne instytucje i podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny	- Usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej
	- Adopcje
	- Rodziny pomocnicze

Zadaniem Gminy jest wprowadzenie asystenta rodziny do bezpośredniej pracy z rodziną przeżywającą trudności wychowawcze. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę takiego poziomu stabilizacji życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Asystent rodziny, niezależnie od działań pracowników socjalnych, zajmuje się wyłącznie pracą z rodziną. Zadaniowy czas pracy asystenta powinien odpowiadać realnym potrzebom rodziny przeżywającej trudności. Zakończenie współpracy asystenta z rodziną może nastąpić wówczas, gdy rodzina osiągnie samodzielność i prawidłowo wykonuje funkcje opiekuńczo – wychowawcze. Wsparcie Asystenta rodziny powinno być dodatkowo wzmocnione rodziną wspierającą. W oparciu o art. 29 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2016r poz. 575 z późn.zm.) rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej.

Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- 1) opiece i wychowaniu dziecka;
- 2) prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- 3) kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo.

Rodzinę wspierającą ustanawia burmistrz właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego.

Z rodziną wspierającą burmistrz właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 wyżej cytowanej ustawy.

Burmistrz może upoważnić kierownika ośrodka pomocy społecznej do ustanawiania rodziny wspierającej lub zawierania i rozwiązywania umów.

Osoby chętne do pełnienia funkcji rodziny wspierającej mogą zgłaszać swoją kandydaturę do Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tykocinie.

Powody wykluczające pełnienie funkcji rodziny wspierającej:

- Problem alkoholowy;
- Brak stałego źródła utrzymania;
- Występowanie problemów wychowawczych z własnymi dziećmi;
- Odebranie lub ograniczenie władzy rodzicielskiej nad własnymi dziećmi;
- Nie wywiązywanie się z obowiązku alimentacyjnego;
- Skazanie członka rodziny prawomocnym Wyrokiem Sądu;
- Występowanie zaburzeń lub choroby psychicznej.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zadaniem własnym gminy jest współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki odpowiednio, w wysokości:

- 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

III. DIAGNOZA SYTUACJI RODZIN W GMINIE TYKOCIN

Gmina Tykocin położona jest w środkowej części województwa podlaskiego, w powiecie białostockim – jako gmina miejsko - wiejska. Gminę Tykocin zamieszkuje 6.194 mieszkańców zameldowanych na pobyt stały (wg stanu na dzień 31.12.2020r.).

W oparciu o dane Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tykocinie (sprawozdanie MPiPS - 03 za 2022 rok z udzielonych świadczeń pomocy społecznej pieniężnej, w naturze i usługach) została sporządzona diagnoza dotycząca dysfunkcyjności rodzin w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Na koniec 2022 r. z pomocy społecznej ogółem skorzystało 188 rodzin. Głównym powodem przyznawania świadczeń w różnych formach było w szczególności:

- Ubóstwo – 71 rodzin;
- potrzeby ochrony macierzyństwa – 25 rodzin;
- w tym: potrzeba ochrony wielodzietności – 13 rodzin;
- bezrobocie – 32 rodziny;
- niepełnosprawność – 38 rodzin;
- długotrwała lub ciężka choroba – 98 rodzin;
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego - ogółem – 6 rodzin;
- w tym: rodziny niepełne – 2 rodzina;
- przemoc w rodzinie – 1 rodziny;
- alkoholizm – 2 rodziny.

Rodziny przeżywające trudności opiekuńczo – wychowawcze stanowi obecnie niewielka część klientów pomocy społecznej.

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowywaniu własnych dzieci łączy się z: uzależnieniami, przemocą domową, problemami w pełnieniu ról rodzicielskich i społecznych, bezradnością w sprawach opiekuńczo - wychowawczych.

Dysfunkcje w rodzinie są spowodowane głównie niedojrzałością emocjonalną, brakiem zaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, sytuacją zdrowotną. Na terenie gminy są osoby zagrożone wykluczeniem społecznym głównie z powodu nadużywania alkoholu, co stanowi problem społeczny, wpływający negatywnie na funkcjonowanie rodziny.

Pracownicy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tykocinie w ramach pracy socjalnej podejmują szereg działań, dzięki którym istnieje realna szansa wczesnego wykrywania nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny oraz pełnienia ról opiekuńczo wychowawczych. Przy wsparciu i pomocy Ośrodka i innych instytucji do tego powołanych, rodzina będzie w stanie zapewnić dziecku właściwy rozwój fizyczny i emocjonalny, co w konsekwencji pozwoli na pozostawienie dziecka w rodzinie naturalnej. Po dokonaniu dogłębnej analizy powyższych środowisk przez pracowników socjalnych, jeśli zaistnieje zagrożenie, iż działania podejmowane przez Ośrodek okażą się niewystarczające, to poprzez współpracę z innymi instytucjami jest szansa na poprawę funkcjonowania rodziny w środowisku. W sytuacji zagrożenia dobra dziecka sąd opiekuńczy może zarządzić środek zapobiegawczy w formie umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w rodzinie zastępczej.

W związku ze wprowadzeniem programu „Rodzina 500+”, jak również innych świadczeń, sytuacja finansowa rodzin znacznie się poprawiła, co przyczyniło się do ograniczenia ubóstwa zwłaszcza w rodzinach wielodzietnych.

Od 2013 roku w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Tykocinie zatrudniony jest asystent rodziny. Rodziny mające problemy z pełnieniem funkcji opiekuńczo - wychowawczych mogą otrzymać wsparcie asystenta rodziny. W przypadku gdy ośrodek pomocy społecznej pozyska informacje o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, pracownik socjalny po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego i dokonaniu analizy sytuacji rodziny, z której wynika konieczność przydzielenia rodzinie asystenta rodziny, występuje do Kierownika Ośrodka z wnioskiem o jego przydzielenie. Wspieranie rodziny jest prowadzone za zgodą rodziny i jej aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. W szczególnych sytuacjach na rodzinę, jest nałożone sądowe zobowiązanie do współpracy, które wynika z postanowienia sądu rejonowego. Sąd rejonowy w szczególnych przypadkach postanowieniem ogranicza władzę rodzicielską rodzicom nad małoletnim, przez umieszczenie małoletniego w rodzinnej pieczy zastępczej.

Z analizy dokumentów wynika, że nadal należy propagować właściwe postawy społeczne i rodzicielskie dostosować i poszerzać ofertę pomocową do aktualnych potrzeb rodzin, podnosić kompetencje osób działających na rzecz rodziny, organizować w sposób atrakcyjny czas dla dzieci i młodzieży i usprawniać współpracę między instytucjami. W Gminie Tykocin coraz częściej można zaobserwować w rodzinach negatywne zjawiska, tj. przemoc w rodzinie, uzależnienia. Według danych Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Tykocin z 2022 r. wynika, że w 20 rodzinach prowadzono procedurę „Niebieskiej Karty”. We wszystkich przypadkach ofiarami przemocy były kobiety, natomiast sprawcami byli mężczyźni, w większości przypadków uzależnieni od alkoholu.

Zadania ujęte w programie zmierzają w kierunku wspierania rodziny przeżywającej trudności celem przywrócenia zdolności do wypełniania prawidłowych ról społecznych.

Liczba osób objętych pomocą społeczną (na podstawie sprawozdań MPiPS – 03)

Rok	2020	2021	2022
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	326	275	188
% osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców	6.194 5,26%	6.093 4,51%	6.048 3,11%

Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny (na podstawie danych MGOPS w Tykocinie)

Rok	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny
2020	7
2021	5
2022	6

Liczba wszczętych i zakończonych procedur NK

Rok	Wszczęte procedury NK	Zakończone procedury NK
2020	19	29
2021	15	7
2022	19	22

Dane przedstawione w powyższej tabeli wykazują różnice pomiędzy kolumną II i III z uwagi na to, że na przestrzeni wymienionych lat realizowane były procedury NK z lat poprzednich.

Liczba dzieci z terenu Gminy Tykocin umieszczonych w pieczy zastępczej oraz odpłatność za pobyt (na podstawie danych MGOPS w Tykocinie)

Rok	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej/placówce opiekuńczo-wychowawczej	Kwota odpłatności
2020	3	6.849,48
2021	3	15.615,17
2022	4	16.191,47 zł

IV. OBSZARY PROBLEMOWE

Działania w zakresie wspierania rodziny dotyczą niżej wymienionych problemów:

- Koordynacja działań instytucji pomocowych pracujących z rodzinami z problemami;
- Wsparcie rodzin z dziećmi w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- Podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz rodziny;
- Minimalizowanie czynników mających wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rodziny (przemoc, uzależnienia, brak kompetencji rodzicielskich, trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, zła sytuacja zdrowotna, bezrobocie, ubóstwo).

V. ADRESACI PROGRAMU

Program jest dedykowany do rodzin i dzieci z terenu Gminy Tykocin, a w szczególności:

- Rodzin przeżywających problemy opiekuńczo - wychowawcze;
- Rodzin dysfunkcyjnych;
- Rodzin zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej;
- Rodzin, którym zostały odebrane lub ograniczone prawa rodzicielskie.

Uzasadnienie

Na podstawie art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2023r. poz. 1426 ze zm.) do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Wobec powyższego uzasadnione jest podjęcie nowej uchwały w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Tykocin na lata 2024 – 2026.